

Hver fjerde innvandrer overkvalifisert i jobben?

23
prosent
innvandrere sier de er overkvalifisert i jobben

Flere innvandrere enn resten av befolkningen mener at de er overkvalifiserte for jobben sin. Det gjelder 23 prosent av de sysselsatte innvandrerne, mot 13 prosent av de sysselsatte uten innvandrerbakgrunn. Her er det liten forskjell mellom ulike landgrupper. Manglende bruk av kompetanse i arbeidsmarkedet er et problem for samfunnet, og gjelder innvandrere i større grad enn resten av befolkningen.

Dette er ett av resultatene i en spørreundersøkelse gjennomført som et tillegg til Arbeidskraftundersøkelsen (AKU) i 2014. Undersøkelsen var en del av en europeisk undersøkelse, og det ble lagt opp til å få fram mest mulig sammenlignbare data på tvers av landene (se tekstboks). Som for alle utvalgsundersøkelser hefter det en viss statistisk usikkerhet ved resultatene. Hovedfunn viser likevel en betydelig forskjell i vurderingen av forholdet mellom utdanning, arbeidserfaring og nåværende jobb mellom innvandrere og resten av befolkningen.

Innvandrerne (se tekstboks) er her delt i to hovedgrupper. Den ene omfatter innvandrere fra EU/EFTA-land, Nord-Amerika, Australia og New Zealand, mens den andre gruppen omfatter innvandrere fra Øst-Europa utenom EU, Asia inklusive Tyrkia, Afrika, Sør- og Mellom-Amerika, Oseania utenom Australia og New Zealand. I den første landgruppen finner vi en stor andel arbeidsinnvandrere og familier til disse, mens vi i den andre finner en stor andel flyktninger og familier til disse.

Mindre samsvar mellom kvalifikasjoner og jobb

Alle sysselsatte, både innvandrere og resten av befolkningen, ble i undersøkelsen spurt om de mener at de er overkvalifiserte for den jobben de har nå. Totalt sett var det samsvar mellom utdanning og arbeidserfaring og nåværende jobb for 84 prosent av alle sysselsatte. For innvandrere var imidlertid andelen noe lavere, 73 prosent (se figur 1). Det vil si at 23 prosent av de sysselsatte innvandrerne oppga å være overkvalifiserte for jobben, mens 4 prosent ikke besvarte spørsmålet. For resten av befolkningen var andelen henholdsvis 13 og 1 prosent. For norskfødte med to innvandrerforeldre, var andelen som

Marit Getz Wold
er samfunnsøkonom og seniorrådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk.
(marit.wold@ssb.no)

Inger Håland
er rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for arbeidsmarkedsstatistikk.
(inger.haland@ssb.no)

Arbeidskraftundersøkelsen (AKU)

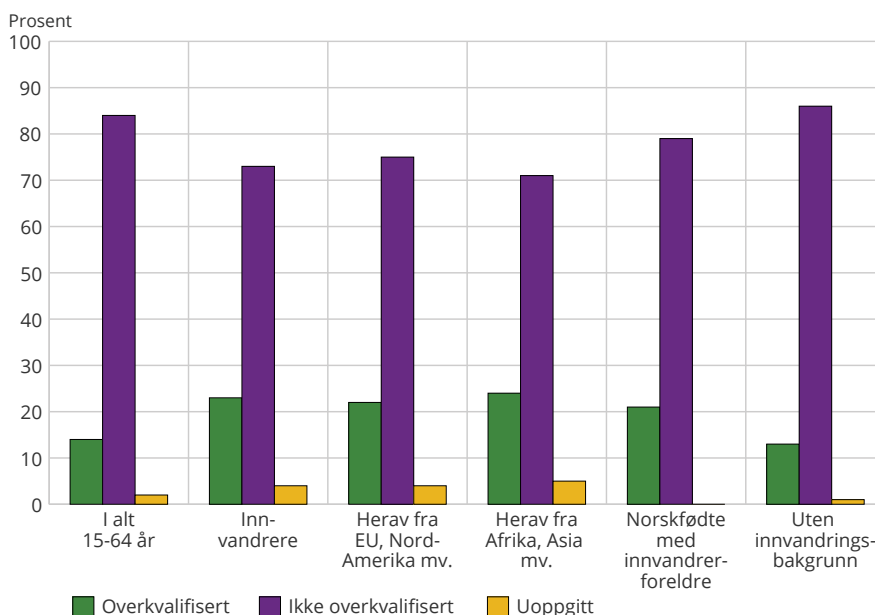
Utvalgsundersøkelsen AKU dekker alle personer i alderen 15-74 år som er registrert bosatt i Norge. Utvalget består av 24 000 personer hvert kvartal. De intervjues om sin tilknytning til arbeidsmarkedet i en nærmere spesifisert referanseuke. I 2014 ble det stilt noen tilleggs spørsmål om situasjonen for innvandrere, bl.a. om jobbsøking, språkkompetanse, deltakelse på norsk kurs og om de mener å være overkvalifiserte for jobben. Denne tilleggsundersøkelsen var et ledd i en samlet europeisk undersøkelse i regi av Eurostat, EUs statistikkbyrå. Eurostat har publisert resultatene fra undersøkelsen for EU- og EØS-landene i tabellform. I løpet av 2016 vil det legges fram en rapport i serien Statistics Explained, basert på disse tallene.

Innvandrere – definisjon

SSBs definisjon av innvandrer tar utgangspunkt i personer født i utlandet og registrert som bosatte i følge Folkeregisteret. Det forutsettes også at de har foreldre og besteforeldre som alle er født i utlandet, og at de forventes å oppholde seg i Norge i minst seks måneder. I figur 1 har vi også med tall for norskfødte med innvandrerforeldre.

mente at de var overkvalifiserte for jobben omtrent lik som innvandrere ellers, mens andelen som mente at de ikke var overkvalifiserte, var noe høyere.

Figur 1. Sysselsatte 15-64 år etter om de mener å være overkvalifisert for jobben, etter innvandringsbakgrunn. 2014

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen, tilleggsundersøkelse om innvandrere på arbeidsmarkedet, Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå har tidligere kartlagt overkvalifisering blant innvandrere med høyere utdanning, hvor de overkvalifiserte ble definert som «personer med fullført høyskole- eller universitetsutdanning og ansettelse i yrker som ikke krever høyere utdanning» (Villund 2014). Undersøkelsen var basert på data fra administrative registre, og resultatene er derfor ikke helt sammenlignbare med intervjudata fra AKU (se tekstboks). Andelen overkvalifiserte var her 43 prosent blant innvandrere fra Afrika, Asia mv., mens den var 34 prosent blant dem fra EU, Nord-Amerika mv. For befolkningen ellers var andelen på 11 prosent.

Tilleggsundersøkelsen til AKU gir lavere tall for overkvalifisering blant innvandrere med høyere utdanning enn de nevnte tallene fra registerdata; 11 prosentpoeng lavere for dem fra Afrika, Asia mv. og 9 prosentpoeng lavere for dem fra EU, Nord-Amerika mv. Dette har sammenheng med at man i intervjuundersøkelsen også kunne ta i betraktning andre faktorer enn bare den formelle utdanningen, når man skulle vurdere om man var overkvalifisert eller ikke.

Annen statistikk om innvandrere på arbeidsmarkedet

Informasjon om innvandrernes tilpasning til arbeidsmarkedet inngår i SSBs løpende publisering av statistikk, vesentlig basert på registerdata, men supplert med intervjudata fra arbeidskraftundersøkelsene (AKU). Statistikken viser i hvilken grad ulike innvandrergrupper er sysselsatt, etter hvor lang botid de har i Norge, og med fordelinger på næring, arbeidsstedsfylke, alder og kjønn. Det gis også tall for registrert ledighet og deltakelse på arbeidsmarkedstiltak. På SSBs nettside <http://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere> gis det en samlet oversikt over den statistikken og de analysene som er publisert angående innvandrernes situasjon på ulike områder.

To av tre sysselsatte innvandrere i jobb innen 6 måneder

Innvandrere som hadde vært i arbeid i Norge i mindre enn to år, ble spurt om hvor lang tid det tok fra de begynte å søke til de fikk jobb. I 68 prosent av tilfellene tok det mindre enn 6 måneder (se figur 2). Varigheten av deres arbeidssøking oversteg ikke den som gjelder for de arbeidsledige totalt, hvor langtidsledigheten, med en ledighetsperiode på minst et halvt år, var på 32 prosent i 2014.

Det dreier seg likevel om noe ulike grupper av arbeidssøkere, i og med at søkeperioden i denne tilleggsundersøkelsen bare ble kartlagt for innvandrere som på intervjudatapunktet hadde vært i jobb i inntil to år. Om også de som da var arbeidsledige hadde blitt spurt, ville dette ha påvirket tallene, mest sannsynlig slik at andelen med lang søkeperiode ville ha blitt høyere.

Kompetanse i norsk språk

Alle innvandrere, unntatt dem fra Sverige og Danmark, ble i undersøkelsen spurt om hvor godt de snakker norsk. Bortsett fra dem som oppga at norsk var

morsmålet, var det her mulig å oppgi tre nivåer: svært godt norsk, nokså godt norsk og norsk på nybegynnernivå eller mindre. 37 prosent svarte at de snakker norsk svært godt, mens 6 prosent svarte at norsk er morsmålet. 32 prosent svarte nokså godt, mens 23 prosent mente de var på nybegynnernivå eller lavere (se tabell 1).

I gruppen som oppgir at de snakker svært godt norsk, er det liten forskjell mellom landgruppene. I gruppen som oppgir å snakke nokså godt norsk, er det flere fra Afrika, Asia mv. enn fra EU, Nord-Amerika mv., mens det er motsatt i gruppen som snakker norsk på nybegynnernivå eller mindre. Der er det flere innvandrere fra den sistnevnte gruppen, noe som trolig har sammenheng med at de i større grad kan benytte engelsk som språk i jobb-sammenheng.

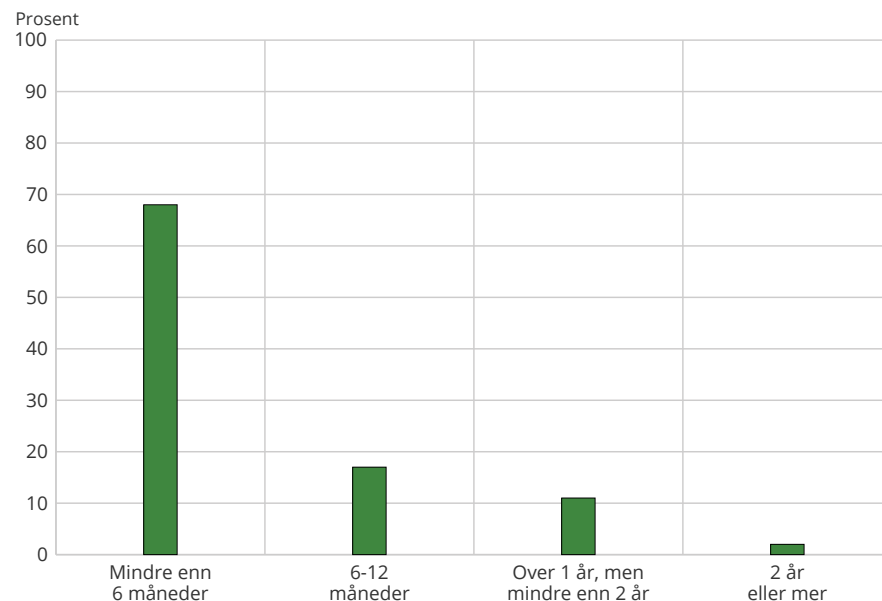
Deltakelse på norskkurs

Bortsett fra svensker og dansker, samt de innvandrere som anså norsk som sitt morsmål, ble alle innvandrere spurt om de har deltatt på norskkurs etter at de kom hit til landet. Det var totalt 62 prosent som hadde deltatt på slike kurs. Lavest andel, 52 prosent, hadde den gruppen som mente de snakket norsk svært godt. Høyest andel med norskkurs, 74 prosent, var å finne blant dem som oppga at de snakket norsk nokså godt. Av dem som selv oppga at de snakker norsk på nybegynnernivå eller mindre, oppga 67 prosent at de hadde deltatt på norskkurs (se figur 3).

Norskkunnskaper etter yrke

På bakgrunn av den tredelingen som her er gjort ut fra i hvilken grad innvandrerne behersker norsk som talespråk, har vi også sett hvordan dette fordeler seg på de sysselsatte i ulike yrkesgrupper. Ikke overraskende er det i yrker hvor det normalt kreves utdanning fra høyskole og universitet, inklusive lederyrker, at det er en høy andel som mener de snakker norsk svært godt, 64 prosent (se figurene 4-6). 29 prosent av håndverkerne oppgir å ha så gode språkferdigheter. I restgruppen *andre yrker*, som hovedsakelig består

Figur 2. Varighet på arbeidssøking for innvandrere som har vært i jobb i mindre enn 2 år. 2014

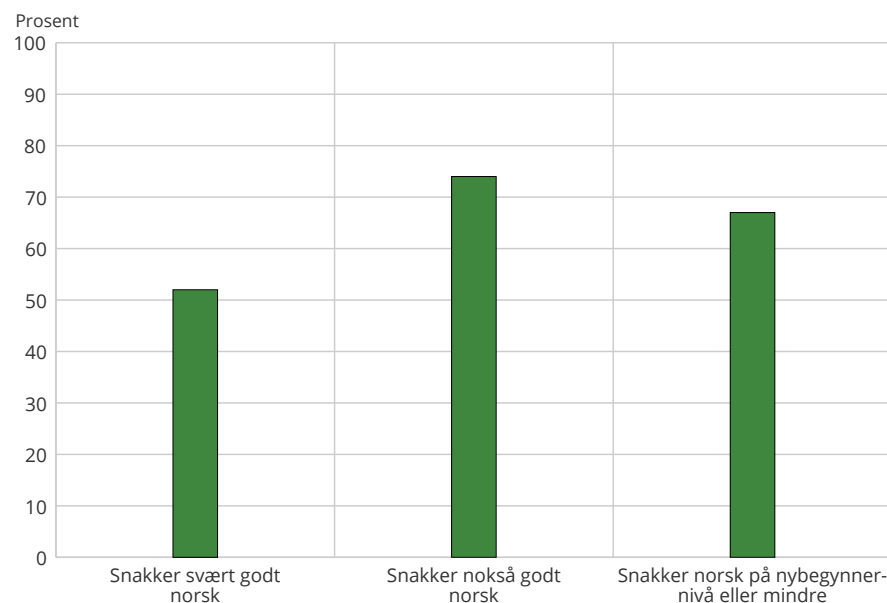
Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen, tilleggsundersøkelse om innvandrere på arbeidsmarkedet, Statistisk sentralbyrå.

Tabell 1. Innvandrere i alt etter hvor godt de snakker norsk og landbakgrunn. 2014. Prosent

	I alt	Fra EU, Nord-Amerika mv.	Fra Afrika, Asia mv.
I alt	100	100	100
Norsk er morsmålet	6	5	7
Snakker svært godt norsk	37	39	36
Snakker nokså godt norsk	32	27	36
Snakker norsk på nybegynnernivå el. mindre	23	27	19
Vet ikke	1	2	1
Uoppgitt	1	1	1

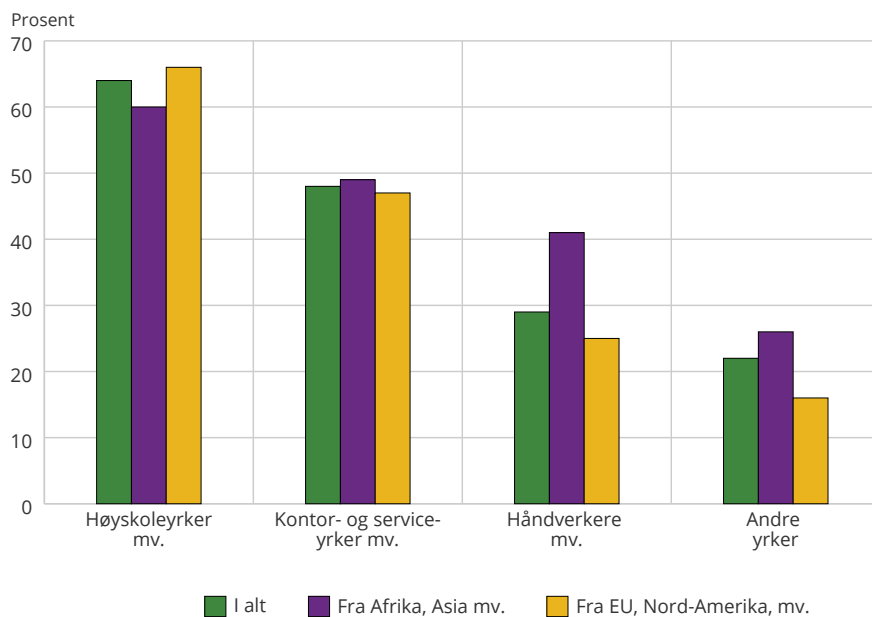
Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen, tilleggsundersøkelse om innvandrere på arbeidsmarkedet, Statistisk sentralbyrå

Figur 3. Innvandrere i alt etter om de har deltatt på norskkurs, og etter hvor godt de snakker norsk. 2014

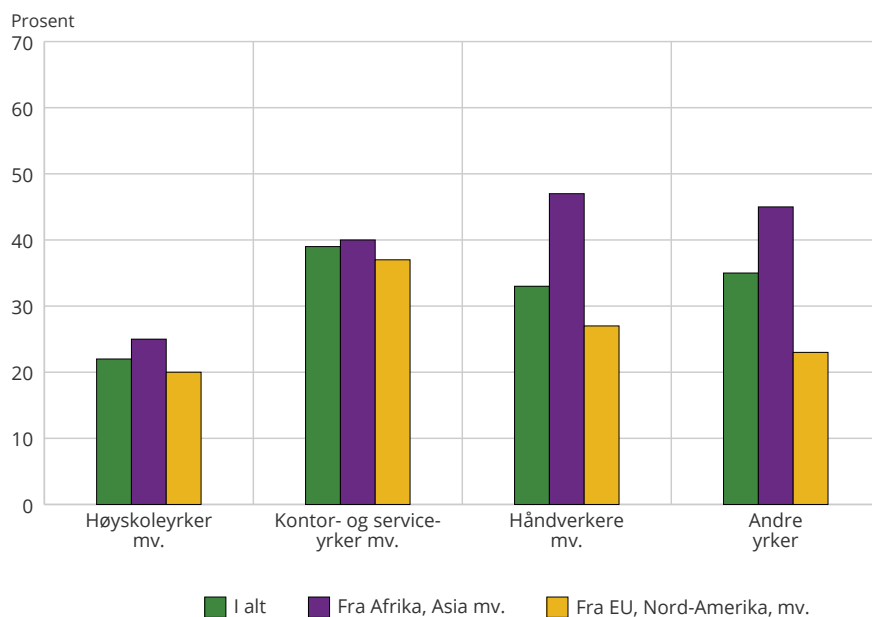
Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen, tilleggsundersøkelse om innvandrere på arbeidsmarkedet, Statistisk sentralbyrå.

Figur 4. Innvandrere som snakker svært godt norsk, etter landbakgrunn og yrke. 2014

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen, tilleggsundersøkelse om innvandrere på arbeidsmarkedet, Statistisk sentralbyrå.

Figur 5. Innvandrere som snakker nokså godt norsk, etter landbakgrunn og yrke. 2014

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen, tilleggsundersøkelse om innvandrere på arbeidsmarkedet, Statistisk sentralbyrå.

av renholdere, hjelpearbeidere og kjøkkenassistenter, er det en relativt høy andel, nær 40 prosent, som snakker norsk på nybegynnernivå eller mindre. Også blant håndverkere er det en høy andel på dette nivået.

Innen kontor- og serviceyrker, også inkludert pleie- og omsorgsarbeidere, oppgir nær halvparten av de sysselsatte innvandrerne at de behersker norsk muntlig svært godt. Om vi også inkluderer dem som snakker norsk nokså godt, kommer andelen opp i 87 prosent, det vil si like mange som innen høyskoleyrker mv.

Generelt sett ser vi at ferdighetene i norsk muntlig blant sysselsatte innvandrere øker med graden av den kompetansen, i form av formell utdanning, som kreves i de ulike yrkesgruppene. Dette må også ses i sammenheng med de kravene til norskkompetanse som stilles for å bli ansatt, og i hvilken grad engelsk kan fungere som arbeidsspråk i stedet

Hvordan søkte innvandrerne jobb?

Om lag en firedel av de sysselsatte innvandrerne oppga at de fikk sin nåværende jobb ved å svare på annonser i aviser, på internett mv. (se figur 7). Her var andelen noe større blant dem fra EU, Nord-Amerika mv (30 prosent), enn blant dem fra Afrika, Asia mv (23 prosent). Nær 30 prosent fikk sin nåværende jobb ved hjelp av slektninger, venner eller nettverk ellers, men her var det ingen signifikant forskjell på de to landgruppene.

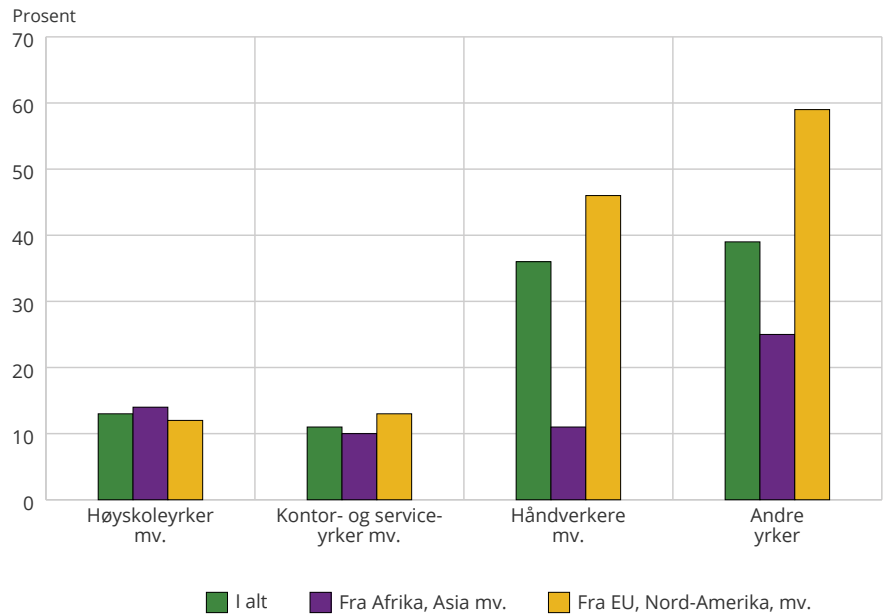
En svært lav andel, 8 prosent, oppga at de fikk jobben via NAV. Her var andelen høyest blant innvandrere fra Afrika, Asia mv. Det må her påpekes at noen kan ha brukt NAVs netjtjenester i sin arbeidssøking, men likevel svart at de fikk jobben ved å svare på annonser mv.

6 prosent oppga at de fikk sin nåværende jobb ved at arbeidsgiver kontaktet dem. Her var det en forskjell mellom landgruppene, dette gjaldt for 9 prosent av dem fra EU, Nord-Amerika mv, mens det bare gjaldt for 2 prosent av dem fra Afrika, Asia mv.

Denne undersøkelsen viser at selv om det er en større andel sysselsatte blant innvandrere enn blant resten av befolkningen som mener at de er overkvalifiserte for den jobben de har, er det ikke særlig stor forskjell mellom landgruppene. De har om lag samme vurdering av hvorvidt det er et samsvar mellom utdanning, arbeidserfaring og nåværende jobb.

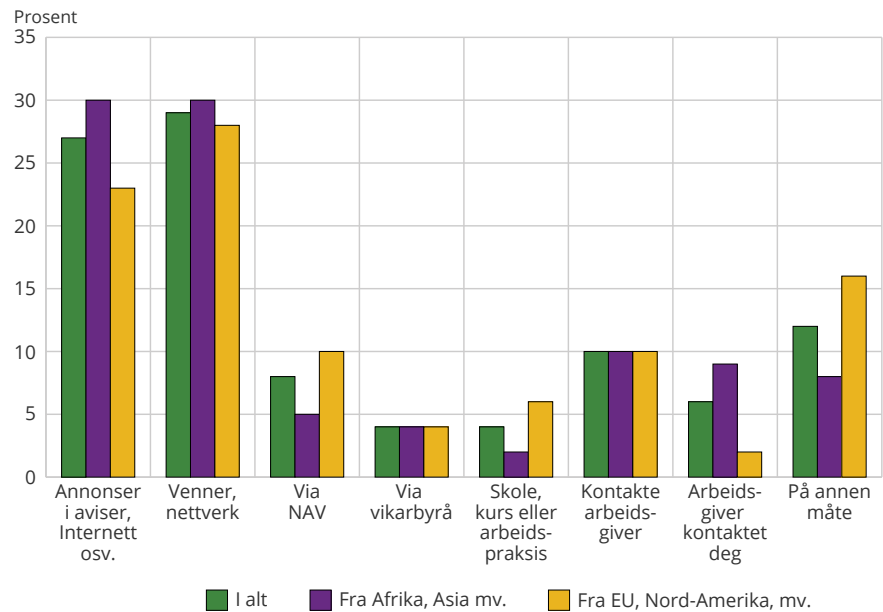
At en fjerdedel av de sysselsatte innvandlerne mener at de er overkvalifiserte for den jobben de har, kan ha sammenheng både med hvor lenge de har vært bosatt i Norge, deres norskkunnskaper og om de har fått godkjent utdanning tatt i utlandet. Denne undersøkelsen gir ikke noe klart svar på denne problemstillingen, men om lag en fjerdedel av dem som mener å være overkvalifiserte, framholder selv at det skyldes manglende norskkunnskaper.

Figur 6. Innvandrere som snakker norsk på nybegynnernivå eller mindre, etter yrke og landbakgrunn. 2014

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen, tilleggsundersøkelse om innvandrere på arbeidsmarkedet, Statistisk sentralbyrå.

Figur 7. Innvandrere etter hvordan de fikk sin nåværende jobb og etter landbakgrunn. 2014

Kilde: Arbeidskraftundersøkelsen, tilleggsundersøkelse om innvandrere på arbeidsmarkedet, Statistisk sentralbyrå.

Litteraturliste

Villund, O. (2014). *Overkvalifisering blant innvandrere 2007-2012* (Rapporter 2014/28). Hentet fra <http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/overkvalifisering-blant-innvandrere-2007-2012>

Meld. St. 30 (2015-2016). (2016). *Fra mottak til arbeidsliv - en effektiv integreringspolitikk*. Oslo: Justis- og beredskapsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-30-20152016/id2499847/>

Meld. St. 16 (2015-2016). (2016). *Fra utenforskap til ny sjanse: Samordnet innsats for voksnes læring*. Oslo: Kunnskapsdepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-20152016/id2476199/>

Norwegian Ministries. (2016). *Immigration and Immigrants 2014-2015: IMO Report for Norway*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/e26c772313ae479093c20fcd6be7e9c2/norway_imo-report-2014-2015.pdf